

סוטה כב - א

עניין: שכר פסיעות א'

מהר"ל נתיב העבודה פ"ה

פסיעתך ונותן לך שכר. כבר התבאר לפני זה הליכת בית הכנסת הוא החיים הגמורים. ומה שאמר בדבר הזה בפרט דהיינו התפלה שהקדוש ברוך הוא מונה פסיעתך. וכך אמרו בגמרא (סוטה כ"ב ע"א) שיש ללכת אל בית הכנסת שהוא יותר רחוק מן האדם מפני שהוא נוטל שכר פסיעות. ויראה כי אין הדין הזה גבי סוכה שאם יש לו שתי סוכות האחת קרובה והאחת רחוקה שאין לו לילך אל הסוכה הרחוקה בשביל שהוא נוטל שכר פסיעות, כי אם גבי בית הכנסת אמרו וכדאמר הכתוב אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי וגו' מזוזות פתחי. וזה כי השם יתברך מצוי בבית הכנסת כמו שאמרו ז"ל (מגילה כ"ט ע"א) כי בית הכנסת הוא מקדש מעט ולכך השם יתברך מצוי בבית הכנסת, ולפיכך כאשר הולך לבית הכנסת הוא נמשך אל השם יתברך להיות לו דביקות בו יתברך. וידוע כי המתנועע אל דבר הוא דביקות גמור עם המתנועע יותר ממי שהוא קרוב לו כבר, כי המתנועע אל דבר הרי אינו עמו ועם כל זה הוא הולך אליו וזהו דביקות וחבור גמור, ודבר זה בארנו למעלה גם כן. ולכך אמר שהקדוש ברוך הוא מונה פסיעתך כי אף פסיעה אחת יותר רחוק הקדוש ברוך הוא מונה כי הכל הוא לפי התנועה יש לו דביקות בו יתברך כי אם הולך מרחוק הרי זה מורה דביקות גמור בו יתברך לכך הולך מרחוק. ואמר גם כן שלא יהיה

פחד יצחק ראש השנה מאמר ה'

ג. ובכדי לעמוד על מהלך הדברים יש לנו להקדים דבריו של המהר"ל בספר הנתיבות על הך דמבואר בגמרא דההולך אל בית הכנסת הרחוק יקבל שכר פסיעות על המרחק אף על פי שיש לו בית הכנסת קרוב לביתו. וכתב על זה המהר"ל דמי שיש לו שתי סוכות והולך לסוכה הרחוקה אינו משתכר בהליכתו להרחוקה. והסברת דבר זה באה בלשונו של המהר"ל בקיצור נמרץ, "מפני שהשי"ת מצוי בבית הכנסת ולכן דוקא בבית הכנסת אמרו כן כי ההולך לבית הכנסת נמשך הוא אחרי השי"ת". ולנו אין הדברים הקצרים מספיקים להבהרת ענין זה. אלא דהדברים הללו בנויים הם על יסודה של ההבדלה בין התוכן של קרבת אלקים בעבודת ה' בכלל והתוכן של קרבת אלקים בעבודת התפילה בפרט. כי בעוד אשר המצב של קרבת אלקים דעבודה בכלל, נוצר על ידי קיומם של המצוות הנה מצות התפילה מתקיימת על ידי יצירת המצב של קרבת אלקים. ורואים אנו דבר זה מכמה הלכות בדיני התפילה כי לכמה דברים כל זמן שלא עקר את רגליו הרי הוא כעומד באמצע התפלה. ולשון הפוסקים בזה דעדיין עומד לפני המלך מיקרי. והלא ברי הוא כי לאחר שפסק פומיה מתפילה נגמרה מצותו ובכל זאת הרי הוא עומד לפני המלך עדיין, בודאי דלא יצויר ככהאי גוונא בשאר מצוות. והיינו כמבואר לעיל דקרבת אלקים דשאר מצוות בקיומן היא גנוזה מה שאין כן בתפילה דהויא מצד עצמה מעשה של קרבת אלקים ועל כן צריכים אנו לפעולה מיוחדת כגון עקירת הרגלים לבטל מצב זה של קרבת אלקים הנוצר על ידי מעשה התפילה. וכדברי חכמים נקרא דבר זה בלשון נפטר מרבו.

דבשעה שאנו דנים לענין קיום מצות תפילה לא הוי אלא הכשר מצוה וכגון ההולך למול את בנו אבל מכל מקום לענין הליכה למקום של קרבת אלקים ההליכה בעצמה הויא מעשה של התקרבות. וזה הוא שחלק המהר"ל דההולך לסוכה רחוקה אינו משתכר בהליכתו אף על גב דההולך לבית הכנסת רחוק נוטל שכר פסיעות יתירות משום דההולך אל בית הכנסת, נמשך אחר השי"ת". והיינו כנ"ל דמכיון דההליכה לסוכה אינה אלא עצה לקיום המצוה ממילא מכיון דיש לו סוכה יותר קרובה הרי כל הפסיעות היתירות אינם אלא פסיעות של רשות, מה שאין כן בההולך לבית הכנסת דעצם ההליכה הויא מעשה המשכה אחר השי"ת, לא נתבטלה צורתה של המשכה זו על ידי זה שהיתה לו עצה למנוע את עצמו מפרחה יתירה.

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

סוטה כב - ב

עניין: שכר פסיעות ב'

חיד"א ככר לאדן סי' ט

מסכת דרך ארץ זוטא פ"ב

הוא כולל לכל. ו"ל דלפי דעת המוספות ממתי' איירי צמחה ומיירי ע"מ לקבל שכר צעה"ו ואז שייך תוהא וצריחא דר"ה צאינו תוהא א"כ ניחא אן צעושה ע"מ לקבל פרס צעה"ו דלא משכחא תוהא על הראשונות כלל. מני למתני צכולל וציווי וא"כ א"ש מאי דקתני צצריחא דידן ותן שכר לפסיעותן צציווי כולל דמיירי צשכר העה"ו. ולפ"ו ניחא אחת שאמרו פ' היה נוטל א"ר יוחנן למדנו קבול שכר מאלמנה דאמרה רבי ולא שכר פסיעות יש דהתם נמי צשכר העה"ו צמיירי והא שרי דשכר העה"ו לא משכחא תוהא.

א"ב כפי מה שמירך הרב מהר"ש פרימו ז"ל לקושית המוספות דמאי דתנן הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא ע"מ לקבל פרס היינו צעיקר המלות אבל אם מוסיף על חיובו צמוספת שרי ע"מ לקבל פרס ופ"ק דר"ה מיירי צמוסיף על חיובו דייקא נמי דקתני סלע זו לצדקה כלומר נוסף על חיובו. לפ"ו צהיהא אלמנה דפ' היה נוטל היה מוספת דהוה די כנישתא צשכיבוחא וטרחה למיתי לצי מדרשא דר"י צזה המוספת יש שכר פסיעות ומציא למעבד ע"מ לקבל פרס. והיינו דאמר ר' יוחנן למדנו קבול שכר מאלמנה דצמוספת שרי עמל"פ וצכגון זו הו צריחא דידן דקתני תן שכר לפסיעותן.

חיד"א פתח עינים

ההיא אלמנה דהות בי כנישתא בשביבותה כל יומא הוה אחיא ומצלא בי מדרשי' דרבי יוחנן וכו' יש להרגיש במאי דקאמרה ולא שכר פסיעות יש לי דמשמע דהוה עבדא ע"מ לקבל פרס ואין זה מן המובחר. ותו דאמר רבי יוחנן למדנו קבול שכר מאלמנה דמשמע דמאן דעביד לקבולה אגרא היתה כאלמנה שפיר עביד. ותו לימוד בעי והלא מלתא כדגא פשוטה לפניה דאין הקב"ה מקפח שכר אפילו שיחה גאה :

אמור מעתה זו האלמנה דהוה בי כנישתא בשביבותה השיגה רבי יוחנן דהוה לה למיול בי כנישתא דסמיך משום דאין מעבירין על המצות וההוא דמגע ברישא איבעי לה למעבד וכהתיא דאורח חיים פן תפלט. ואמרה תאשה ולא שכר פסיעות יש כלומר דהמצות היא עצמה ואני עושה אותה באופן חיותר נאות וכדברי הרב תה"ד חגו' ואין מעבירין היינו במצות חלוקות ולא שהיא היתה עושה ע"מ לקבל פרס רק אצטריכא לה שעתה כל שישנו בנותן טעם דלא שייך אין מעבירין במצות אחת שאם ימתין לעשותה יעשנה בדרך מובחר וי"ש למדנו קבול

בן יהוידע

י"ב. למדנו יראת חטא מצחולה, וקבול שכר מאלמנה. הקשה הרב פ"פ ז"ל, דמשמע לולי אלו לא היינו יודעים שגריף האדם להיות ירא חטא, ויש קבול שכר אחמאה ע"ש. ונ"ל בס"ד, הכונה לולי זאת לא היינו יודעים שגריף האדם לדאוג ולהיות ירא ומפחד ומצדק גם על חטא של אחרים, שלא יחטאו מסיבתו, ורק ירא וישדד ויבדק על עצמו שלא יחטא, ומצחולה זו למדנו שגריף להיות ירא ומפחד ומצדק גם צעבור אחרים, וכן צקבלת שכר ודאי יודעים אהנו שיש קבלת שכר, אך אסור לאדם לעשות מצוה צשציל קבלת שכר, מיהו אם עושה יותר נוכדי חיובו מותר לבקש שכר על זה, וכמ"ש המפרשים על צרייתא דיתן סלע לרקה ע"מ שיחיה צנו, דחיירי צנותן הסלע אחר שנתן כדי חיובו, וכאן אר"י למדנו מזה האלמנה המלאות ואופנים לעשות צמלות מוספת על חיוב, כדי שצוה יהיה מותר לנו לבקש שכר להדיה, כהאי עובדה דאלמנה, דהיה לה צית הגנבת קריצה לביתה, והיתה הולכת לבית הגנבת הרחוקה משום שכר פסיעות, דאם אהנו נעשה כמוה צמלוה זו וצשאר מלות, נוכל לבקש שכר דהא ההליכה לבית הגנבת הרחוקה הוה מוספת על החיוב כיון דאפשר לקיים המלוה צקריצה וכה"ג מותר לבקש שכר, לכן אהנו נלמוד אופן, שנוכל לקבל ולבקש שכר צפינו, כמו אופן מעשה האלמנה וכיוצא בו :

רבי צדוק הכהן

דברי סופרים אות ד'

אבל נראה, דמכל מקום גם זה כשהכונה רק לגרמיה, שיהיה בן עולם הבא ושיאריך ימים לעולם הבא ושיהיה לו טוב לעולם הבא, דבזה אין נפקא מינה בין פרס דעולם הזה לדעולם הבא. אבל מה שהוא עיקר עולם הבא, דנהנין מזיו השכינה (ברכות יו, א), דזהו לאו הנאת גרמיה, ואף בעולם הזה מי שזוכה לכך, והוא השעה אחת דתשובה ומעשים טובים בעולם הזה שיפה מכל העולם הבא (אבות ד, כב), ושכר מצוה - מצוה, נועל כן אמרו גם כן בריש פרק ב' דאבות הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות, רצונו לומר שאף על פי שזו המצוה קלה, אין אתה יודע מתן שכרה, דשכר מצוה מצוה, ואפשר דהמצוה הבאה בשכרה, היא חמורה שבחמורות, ולשכר זה יש לחשוך, דזוכין לזה בשכר מצוה לבוא לתשובה ולאזהבה ולדביקות, לשכר כזה יש לצפות, ומותר על מנת לקבל פרס כזה. וזהו לשמה גמור, שעושה מאהבה, שרוצה לזכות על ידי זה לאהבת הש"י, ודייקא לקבל פרס - לא, ולא לקבל שכר. ובברכות [כח, סע"א] ועירובין [כח, רע"ב] איקום מקמיה ואקבל אגרא, ובעבודה זרה [יו, רע"ב] ונכפייה ליצרא ונקבל אגרא, ואיך אמרו בהדיא על מנת לקבל פרס, ובבא קמא [מא, ב] כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך קבלתי שכר על הפרישה, ובסוטה [יד, א] אמר הקב"ה למשה רבנו ע"ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, ובמדרש חזית [ה, ב] טיפש אומר מה אני עמל כו' וחכם אומר לא שכר אני נוטל, ובריש פרק ב' דאבות הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות, הוי מחשב הפסד מצוה נגד שכרה, ובסוטה [כב, א] לא שכר פסיעות יש, והזכירה לשבח בזה, וכן בכמה דוכתיין. אלא דפרס ושכר תרי מילי נינהו, ושכר מצוה האמיתי שהוא שיזכה על ידי זה להיות דבוק בהש"י, זהו עיקר תכלית מכוון כל מעשה המצוות, וזהו עיקר מצותו לעשות על מנת כן, וזהו לשם פעלן לידבק על ידי זה בו יתברך.

